

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

(повне найменування закладу вищої освіти)

Філологічний факультет

(назва інституту/факультету)

Кафедра історії та культури української мови

(назва кафедри)

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

Українська мова з професійним спрямуванням

(вказати назву навчальної дисципліни (іноземною, якщо дисципліна викладається іноземною мовою))

ОК 2 - обов'язкова

(вказати: обов'язкова)

Освітньо-професійна програма Машинобудування

(назва програми)

Спеціальність 015.34 – Професійна освіта (машинобудування)

(вказати: код, назва)

Галузь знань 01 – Освіта/Педагогіка

(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

(вказати: перший (бакалаврський)/другий (магістерський)/третій (освітньо-науковий))

Науково-навчальний інститут фізико-технічних та комп'ютерних наук

(назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання українська

(вказати, якими мовами викладається дисципліна)

Розробники: Гуцуляк Ірина Георгіївна, канд. філол. наук, доцент;

Грималовський Ігор Станіславович, канд. філол. наук, асистент

(вказати авторів (викладач (ів)), їхні посади, наукові ступені, вчені звання)

Профайл викладача http://philology.chnu.edu.ua/?page_id=642

Контактний тел. 0372 – 58-48-00

E-mail: i.grymalovskyi@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle <https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=4777>

Консультації четвер з 13.00 до 14.00.

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Перед вищими навчальними закладами III–IV рівнів акредитації поставлено завдання підготувати висококваліфікованих, грамотних, з належним інтелектуальним потенціалом спеціалістів. До майбутніх фахівців ставлять високі вимоги, які полягають не лише в досконалому знанні фаху, а й у високому рівні володіння українською мовою, вільному користуванні нею у всіх сферах і особливо у професійній та офіційно-діловій.

Уміння спілкуватись мовою професії сприяє швидкому засвоєнню історичних і суспільно-політичних дисциплін, підвищує ефективність праці, допомагає краще орієнтуватися у професійній діяльності та встановлювати ділові контакти.

Предметом вивчення практичного курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)» є мова фахової галузі. Тому велику увагу під час вивчення всіх тем приділяємо засвоєнню мовних стереотипів комунікацій певного фаху. Роботу над культурою мови студентів проводимо, беручи до уваги два аспекти: підвищення загальномовної культури майбутніх істориків та їхньої фахової мовної культури.

2. Мета навчальної дисципліни:

сформувати високий рівень комунікативної культури у сфері професійного спілкування в його усній та писемній формах, виробити навички практичного володіння мовою в різних видах мовленнєвої діяльності в обсязі тематики, зумовленої професійними потребами. Мета

3. Пререквізити. «Вступ до спеціальності».

4. Результати навчання

Компетентності:

К 03. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

К 07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

К 25. Здатність збирати, аналізувати та інтерпретувати інформацію (дані) відповідно до спеціалізації.

Програмні результати навчання:

ПР 05. Володіти культурою мовлення, обирати оптимальну комунікаційну стратегію у спілкуванні з групами та окремими особами.

ПР 06. Доносити зрозуміло і недвозначно професійні знання, обґрунтування і висновки до фахівців і широкого загалу державною та іноземною мовами.

ПР 29. Володіти навичками проведення усної та мультимедійної презентації, підготовки письмового звіту за результатами професійної діяльності або дослідження щодо сучасних концепцій, технологій та методів професійної освіти для загальної аудиторії.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

норми української літературної мови і дотримуватися їх;
основні етапи становлення і розвитку технічної термінології;
загальні вимоги до складання та оформлення професійних текстів і документів;
етикет ділового спілкування.

вміти:

на високому рівні спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово;
ефективно й грамотно працювати з різними джерелами і засобами інформації, будувати усні й письмові висловлення;

створювати тексти та короткі описи (есе) на підставі науково-технічної інформації, які можуть бути використані в наукових та науково-популярних виданнях.

5. Опис навчальної дисципліни

5.1. Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			Кредитів	годин	Лекції	Практичні	семінарські	Лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	1	1	3	90	-	30	-	-	60	-	Іспит

етикет.													
Разом за ЗМ 2	20		18										
Усього годин	30												

5. 3. Зміст завдань для самостійної роботи

№	Назва теми
1.	Українська мова – державна мова в Україні. Державна мова й мови національних меншин.
2.	Походження назви “Україна”, “український”. Основні етапи становлення і розвитку української мови.
3.	Літературна мова як вищий щабель розвитку мови. Поняття мовної норми. Види норм.
4.	Становлення й розвиток офіційно-ділового стилю української мови.
5.	Орфографічні норми сучасної української літературної мови у професійному мовленні.
6.	Документ як специфічний текст. Поняття про документ. Типи документів.
7.	Формуляр-зразок. Реквізити, їхня характеристика, норми дотримання.
8.	Норми дотримання і порядок розміщення основних реквізитів (реквізити „дата”, „адресат”, „адресант”, „назва документа”, „підпис”).
9.	Оформлення сторінки документа. Оформлення тексту документа. Вимоги до тексту документа.
10.	Документи з кадрово-контрактних питань. Автобіографія (визначення, види та основні вимоги до оформлення, склад реквізитів). Резюме (визначення, види та основні вимоги до оформлення, склад реквізитів). Заяви (визначення, види та основні вимоги до оформлення, склад реквізитів). Характеристика (визначення, види та основні вимоги до оформлення, склад реквізитів). Рекомендаційний лист. Вимоги та характеристика. Особовий листок (визначення, види та основні вимоги до оформлення, склад реквізитів).
11.	Довідково-інформаційні документи. Звіт (визначення, види та основні вимоги до оформлення, склад реквізитів). Оголошення (визначення, види та основні вимоги до оформлення, склад реквізитів). Пояснювальна записка (визначення, види та основні вимоги до оформлення, склад реквізитів).
12.	Особисті офіційні документи. Доручення (визначення, види та основні вимоги до оформлення, склад реквізитів). Розписка (визначення, види та основні вимоги до оформлення, склад реквізитів).
13.	Види офіційних ділових листів, їх характеристика.
14.	Основні реквізити ділового листа, правила оформлення. Вимоги до тексту ділового листа. Мовні засоби оформлення реквізитів ділового листа, його початку, завершення.
15.	Мовленнєвий етикет як елемент етики професійного спілкування. Поняття мовленнєвого етикету. Різновиди мовленнєвого етикету. Стандартні етикетні ситуації та їхнє мовне оформлення
16.	Невербальні засоби мовленнєвого етикету у професійному спілкуванні.
17.	Візитна картка як атрибут ділової людини, її характеристика, реквізити та особливості використання.
18.	Правила телефонної розмови. Службові та приватні розмови. Голос і поза в розмові по телефону. Смс-комунікація. Типи та норми.
19.	Етика Інтернет-спілкування. Вербальні й невербальні (смайли та ін.) засоби у повідомленнях, постах, коментарях. Проблема „мови Інтернету” як окремого типу (стилю) комунікативної поведінки.
20.	Індивідуальне спілкування. Функції та види бесід. Стратегії поведінки під час ділової бесіди. Співбесіда з роботодавцем.
21.	Колективне спілкування (наради, збори, перемовини, дискусії). Мета, стратегія,

	тактика обговорення і ухвалення рішень. Способи ведення дискусії (діалог, полілог).
22.	Види й жанри публічного мовлення. Публічний виступ як важливий засіб комунікації. Комунікативні вимоги до мовної поведінки під час публічного виступу.
23.	Презентація як різновид публічного мовлення. Типи презентацій. Мовленнєві, стилістичні і комунікативні принципи презентації.

5.4. Тематика індивідуальних завдань

№	Назва теми
1.	Основи мовної політики України.
2.	Мовна політика країн ближнього зарубіжжя пострадянського періоду (на прикладі однієї чи кількох держав).
3.	Сучасна мовна політика однієї з держав світу (за вибором).
4.	Про двомовність: теорія й практика.
5.	Мовне законодавство України.
6.	Аналіз текстів професійної тематики з погляду дотримання в них норм сучасної української літературної мови (за вибором).
7.	Бібліографічний опис (10 позицій), анотування і рецензування літератури (1 джерело). Обов'язково зазначити: а) джерело з одним автором і більше трьох авторів; б) журнальну чи газетну статтю; в) словник чи багатотомне видання; г) окрему статтю з наукового збірника.
8.	Презентація своєї спеціальності. Структура роботи: план, тези, текст повідомлення, список використаних джерел. Обсяг - до 5 сторінок.
9.	Діловий портрет сучасного фахівця.
10.	Причини і наслідки низької мовленнєвої культури.
11.	Усе про почерк (обов'язковий елемент – аналіз почерків знайомих (тексти, написані знайомими, додати)).

6. Система контролю та оцінювання

6.1. Засоби оцінювання

Контроль у навчанні у навчанні української мови за професійним спрямуванням передбачає виявлення рівня сформованості мовленнєвих навичок і умінь, визначення правильності організації навчального процесу, діагностування труднощів засвоєння матеріалу, перевірку ефективності використаних методів і прийомів навчання.

Контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

У процесі оцінювання навчальних досягнень застосовуємо такі **засоби оцінювання та демонстрування результатів навчання**:

- **засоби усного контролю**: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, презентації результатів виконаних завдань,
- **засоби письмового контролю**: контрольні роботи, модульне письмове тестування, підсумкове тестування, самостійні роботи, виконання вправ, написання есе, рефератів,
- **засоби самоконтролю**: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

6. 2. Форми поточного та підсумкового контролю

Формами поточного контролю є усні і письмові відповіді на практичних заняттях, письмові роботи різних видів (диктанти, редагування текстів, створення фахових текстів), тестування, творчі роботи.

Форма підсумкового контролю – іспит.

6. 3. Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Оцінювати рівень мовних знань, умінь та навичок студентів необхідно за такими критеріями:

1. Уміння оперувати лексичним складом сучасної української літературної мови.
2. Ступінь володіння орфографічними, морфологічними, синтаксичними нормами сучасної української літературної мови, передбаченими програмою дисципліни.
3. Уміння працювати з навчальною та навчально-методичною літературою, з фаховими словниками.
4. Рівень володіння лінгвістичною та фаховою термінологією.
5. Ступінь володіння навичками створення письмових текстів.

6. 4. Розподіл балів, які отримують студенти

Для прикладу (екзамен)

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)								Кількість балів (екзамен)		Сумарна кількість балів	
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2					40		100	
T1	T2	T3	T1	T2	T3	T4	T5				
5	7	8	10	10	7	8	5				

6.5. Визначення балів за знання та вміння студентів

A 90–100 (“*відмінно*”) – студенти продемонстрували високий рівень комунікативної культури у сфері професійного спілкування в його усній та писемній формах; ґрунтовно опрацювали рекомендовані до кожної теми джерела та спеціальну літературу, вміють використовувати їх для аргументації тих чи тих положень, розкриваючи відповідні теми; виявили глибоке розуміння мовних процесів та явищ; вільно оперують відповідною науковою термінологією, передбаченою програмою; уміють майстерно застосовувати основні мовні норми сучасної української літературної мови на практиці, самостійно створюють основні документи відповідно до фаху, володіють навичками високої культури усного та писемного мовлення; систематично, кваліфіковано, з використанням матеріалів із додаткової літератури, брали участь у практичних заняттях; глибоко опрацювали всі питання, передбачені для самостійного вивчення; глибоко висвітлили питання підсумкової модуль-контрольної роботи, продемонстрували високий рівень комунікативної культури.

B 80–89 (“*добре*”) – студенти продемонстрували достатньо високий рівень комунікативної культури у сфері професійного спілкування в його усній та писемній формах; виявили обізнаність й належно опрацювали рекомендовані до кожної теми основну та спеціальну літературу; добре засвоїли матеріал, який дає можливість розуміти мовні процеси і явища; продемонстрували знання теоретичного матеріалу, орієнтуються в усіх темах, уміють застосовувати основні мовні норми сучасної української літературної мови на практиці, самостійно створюють основні документи відповідно до фаху, володіють навичками літературного усного та писемного мовлення; брали активну участь у практичних заняттях; опрацювали всі питання, передбачені для самостійного вивчення; висвітили питання підсумкової модуль-контрольної роботи.

C 70–79 (“*добре*”) – студенти продемонстрували достатній рівень комунікативної культури у сфері професійного спілкування в його усній та писемній формах; виявили обізнаність та добре опрацювали рекомендовані до кожної теми основну та спеціальну

літературу; добре засвоїли матеріал, який дає можливість розуміти мовні процеси і явища; продемонстрували знання теоретичного матеріалу, орієнтуються в усіх темах, уміють застосовувати основні мовні норми сучасної української літературної мови на практиці, самостійно створюють основні документи відповідно до фаху; володіють навичками літературного усного та писемного мовлення; брали участь у практичних заняттях; опрацювали питання, передбачені для самостійного вивчення; здебільшого висвітлили питання підсумкового модуль-контрольної роботи.

D 60–69 (“задовільно”) – студенти продемонстрували задовільний рівень комунікативної культури у сфері професійного спілкування в його усній та писемній формах; мають поверхові знання питань, передбачених програмою курсу; показали фрагментарну обізнаність щодо змісту питань, які розглядали під час практичних занять; обмежилися опосередкованим вивченням основної теоретичної літератури та виконанням практичних завдань; були пасивними під час практичних занять, не виявляли належних навичок і бажання до самостійної роботи; частково висвітили питання підсумкової модуль-контрольної роботи.

E 50–59 (“задовільно”) – студенти продемонстрували низький рівень комунікативної культури у сфері професійного спілкування в його усній та писемній формах, мають поверхові знання, передбачені програмою курсу; показали фрагментарну обізнаність щодо змісту питань, які розглядали під час практичних занять; обмежилися поверховим вивченням основної теоретичної літератури та виконанням практичних завдань; були пасивними під час практичних занять, не виявляли належних навичок і бажання до самостійної роботи; вибірково висвітили питання підсумкової модуль-контрольної роботи.

FX 35–49 (“незадовільно”) – теоретичний матеріал курсу освоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програмою робіт виконано, але їх якість оцінена мінімальною кількістю балів; студент частково володіє навичками створення усних та письмових текстів, допускає значну кількість грубих граматичних, стилістичних та орфографічних помилок. Можливе підвищення оцінки за умови виконання додаткової самостійної роботи.

F 1–34 “не захищено” (“незадовільно”) – теоретичний матеріал курсу не засвоєний, практичні навички не сформовані, студенти не виявляли належних навичок і бажання до самостійної роботи; не опрацювали рекомендованої літератури, не орієнтуються у аналізованих мовних процесах і явищах; не виявляли бажання виконувати домашні завдання; не висвітили жодне з питань підсумкової модуль-контрольної роботи.

6. 6. Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

Рекомендована література

1. Антисуржик: Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити: посібник / За заг. ред. О. Сербенської. Львів: Світ, 1994. 149 с.
2. Антоненко-Давидович Б. Д. Як ми говоримо. К.: Книга, 2010. 252 с.
3. Бабич Н. Д. Історія української літературної мови : Практичний курс. Львів: Світ, 1993. 376 с.
4. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови. Львів: Світ, 2003. 432 с.
5. Бабич Н. Д. Основи культури мовлення. Львів: Світ, 1990. 232 с.
6. Беценко Т. Історія становлення та формування офіційно-ділового стилю української мови // Наук. вісник Чернівецького ун-ту. Чернівці: Рута, 2001. Вип. 117 – 118: Слов'янська філологія. С. 25 – 53.
7. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO832:1994, NEQ): ДСТУ 3582:2013. [На заміну ДСТУ 3582–97; Чинний від 2014–01–01]. Київ: Мінекономрозвитку України, 2014. III, 15 с. (Національний стандарт України) (Інформація та документація).
8. Богдан С. К. Мовний етикет українців: традиції і сучасність. Київ: Рідна мова, 1998. 475 с.
9. Ботвина Н. В. Міжнародні культурні традиції: Мова та етика ділової комунікації: навч. посіб. Київ: АртЕк, 2002. 208 с.
10. Браїчевський М. Ю. Походження слов'янської писемності. К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2009. 154 с.
11. Булик-Верхола С. З., Наконечна Г. В., Теглівець Ю. В. Основи термінознавства: навч. посіб. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2013. 160 с.
12. Волощак М. Неправильно – правильно. Довідник з українського слововживання. К.: Просвіта, 2003. 160 с.
13. Демська О. Українська мова. Подорож із Бад-Емса до Страсбурга. Харків: Віват, 2024, 304 с.
14. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання / Нац. стандарт України. Вид. офіц. [Уведено вперше; чинний від 2016-07-01]. Київ: ДП „УкрНДНЦ”, 2016. 17 с.
15. Дудик П. С. Стилiстика української мови : Навчальний посiбник. К.: Видавничий центр «Академія», 2005. 368 с.
16. Зелінська Н. В. Який він, науковий стиль? // Культура слова. 1990. Вип. 38. С. 13 – 17.
17. Зубков М. Сучасна українська ділова мова. 2-ге вид., доповнене Харків: Торсінг, 2002. 448 с.
18. Історія української мови : Хрестоматія / Упорядники С. Я. Єрмоленко, А. К. Мойсієнко. К.: Либідь, 1996. 281 с.
19. Коваль А. П. Практична стилістика сучасної української мови. К.: Вища школа, 1987. 352 с.
20. Корніяка О. М. Мистецтво гречності. К.: Довіра, 1995. 94 с.
21. Кочан І. М., Токарська Ф. С. Культура рідної мови. Львів: Світ, 1996. 232 с.
22. Кубрак О. В. Етика ділового та повсякденного спілкування: навч. посібник з етикету для студентів. Суми: ВТД «Університетська книга», 2003. 222 с.
23. Культура української мови: довідник / За ред. В. М. Русанівського. Київ: Либідь, 1990. 302 с.
24. Культура фахового мовлення / За ред. Бабич Н. Д. Чернівці: Книги – XXI, 2014. 556с.
25. Кузнецова Є. Мова-меч. Як говорила радянська імперія. Глибока: Твоя підпільна гуманітарка, 2023, 376 с.
26. Масенко Л. Т. Мова і політика. К.: Соняшник, 1999. 100 с.
27. Мацько Л. І., Мацько О. М., Сидоренко О. М. Стилiстика української мови: Підручник. К.: Вища школа, 2003. 464 с.
28. Мацько О. М. Дипломатичний підстиль української мови // Наука і сучасність. К., 1998. Ч. 1. С. 194 – 199.

29. Огієнко І. (митрополит Іларіон). Історія української літературної мови. К.: Либідь, 1995. 296 с.
30. Огієнко І. Наука про рідномовні обов'язки. Друкарня оо. Василян у Жовкві, 1936. 72 с.
31. Півторак Г. Формування і діалектна диференціація давньоруської мови. К.: Наукова думка, 1988, 280 с.
32. Півторак Г. Українці: звідки ми і наша мова. К.: Наукова думка, 1993. 200 с.
33. Півторак Г. Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов. К.: Видавничий центр «Академія», 2001. 152 с.
34. Плотницька І. М. Стилїстика текстів сфери державного управління // Мова і культура. К., 2002. Вип. 4, т. 2, ч. 2: Культурологічний компонент мови. С. 43 – 48
35. Погрібний А. Г. Розмови про наболїле, або Якби ми вчилися так, як треба... К.: Просвіта, 2000. 320 с.
36. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування. Київ: Т-во «Знання», КОО, 2008. 291 с.
37. Русанівський В. М. Історія української літературної мови. К.: АртЕк, 2001. 392 с.
38. Сербенська О. А. Культура усного мовлення. Практикум: навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 216 с.
39. Словник скорочень в українській мові / За ред. Л. С. Паламарчука. Київ: Вища шк. Головне вид-во, 1988. 512 с.
40. Стрій Л. І., Хрустик Н. М. Про правописні норми для абрєвіатур // Записки з українського мовознавства: зб. наук. праць. Вип. 11. Одеса: Астропринт, 2001. С. 91–96.
41. Томан І. Мистецтво говори. Київ: Політвидав України, 1989. 293 с.
42. Українська лінгвостилїстика ХХ – початку ХХІ ст.: система понять і бібліографічні джерела. / відп. ред. С. Я. Єрмоленко. К.: Грамота, 2007, 368 с.
43. Українська мова. Енциклопедія. Київ: Вид-во «Укр. Енциклопедія» імені М. П. Бажана, 2000. 752 с.
44. Українська термінологія і сучасність: зб. наук. праць / Відп. ред. В. І. Івашенко. К.: Інститут української мови НАНУ, 2013. Вип. ІХ. 232 с.
45. Чмут Т. К. Культура спілкування: навч. посібник. Хмельницький: ХІРУП, 1996. 345 с.
46. Чмут Т. К., Чайка Г. Л. Етика ділового спілкування. К.: Вікар, 2003. 224 с.
47. Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням: підручник. К.: Алерта, 2014. 696 с.
48. Шевчук Ю. Мовна шизофренія. Quo vadis, Україно. Брустури: Дискурсус, 2015 60 с.
49. Ющук І. П. Мова – зброя стратегічна (політичний та психологічний аспекти мовного питання). // Дивослово, 2015. №6. С. 2 – 4.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.slovnyk.net> (Великий тлумачний словник сучасної української мови).
2. <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm> (Українська мова: Енциклопедія).
3. <http://ulif.mon.gov.ua> (Український лінгвістичний портал).
4. <http://www.mova.info/> (Лінгвістичний портал).
5. www.rozum.org.ua – Словники он-лайн.
6. www.pravopys.net – Український правопис.